

Hayatın, "kâinatın büyük hakikatlerine ince bir mikyas ve mizan olması"nı açar mısınız?

"Hayatın mahiyeti ve hakikatı Hayy-ı Kayyûma baktığı cihetle baktım. Gördüm ki mahiyet-i hayatım esmâ-i İlâhiyenin definelerini açan anahtarların mahzeni ve nakışlarının bir küçük haritası ve cilvelerinin bir fihristesi ve kâinatın büyük hakikatlerine ince bir mikyas ve mizan ve Hayy-ı Kayyûmun mânidar ve kıymettar isimlerini bilen, bildiren, fehmedip tefhim eden yazılmış bir kelime-i hikmettir anladım."(1)

Büyük bir fuara girsek ve bu fuarda çeşit çeşit elektronik cihazlar ve makinalar olsa. Ve bu cihaz ve makinaların hepsinde ayrı bir maharet ayrı bir ilim ayrı bir özellik bulunsa. İnsan bu cihazları inceledikçe hem ilim ve marifeti artıyor hem de bu cihazları yapan ustalara karşı bir hayranlık oluşuyor.

Lakin bu cihaz ve makinaların hepsi elektrik ile çalışıyor, elektrik bir an kesilse bütün bu cihaz ve makinaların hepsinin nuru, bilgisi ve özellikleri söner gider.

İnsan bir fuar, insandaki duygu ve kabiliyetlerin hepsi fuardaki birer elektronik cihaz ve makineler gibidir. İnsandaki hayat da bu makine ve cihazları çalıştıran elektrik gibidir. Hayat olmasa insanın bünyesindeki duygu ve kabiliyetlerin hiçbirisi işe yaramaz.

İnsandaki hayat, göze görme, dile tatma, kulağa işitme, buruna koklama, deriye dokunma özelliklerini veriyor ya da o özelliklerin çalışmasına vesile oluyor, elektriğin beyaz eşyayı çalıştırması gibi. Ve insan hayat ve bu duygular sayesinde kainattaki ilahi hediye ve ikramları tadabiliyor, ölçebiliyor, kıyasla takdir edebiliyor.

Hayat ve bu duygular olmasa insan Allah'ı ve onun güzel isimlerini bilemezdi.

Mesela, dilimiz ve dilimizdeki tat alma duyusu bir anahtardır. Bütün yiyecek ve içecekler de bu anahtarın açacağı bir alemdir. Bu alemde manasını ve hükmünü gösteren ilahi isimler de **Rezzak, Kerim, Muhsin, Münim** vesaire isimlerdir. Elma, armut, üzüm, kavun, karpuz gibi ihsan ve ikramlar, ancak tat alma duyumuz ile algılanır ve tadılabilir. Tabi tat alma duyusunu çalıştırıp işler hale getiren de hayattır.

(1) bk. [Şualar, Dördüncü Şua.](#)